

بسمه تعالی

بررسی رابطه جنگ نرم و دموکراسی غربی

فاطمه ترقی گلوجه^۱

چکیده

در این مقاله بررسی رابطه جنگ نرم و دموکراسی غربی پرداخته شده است. در این مقاله ابتدا به ایضاح مفهومی جنگ نرم و دموکراسی غربی پرداخته شده و در ادامه رابطه جنگ نرم و دموکراسی غربی به طور مفصل توضیح داده شده است. دموکراسی غربی با مولفه اصلی حقوق بشر در پی سلطه بر کشورهای جهان و گسترش هیمنه خود در جهان می باشد و می توان گفت که تا حدود زیادی در این مورد موفق بوده است به گونه ای که تغییر حکومت کشورهای مختلف جهان موید این نظریه می باشد. این تحقیق از نوع روش توصیفی- تحلیلی انجام یافته و از لحاظ هدف کاربردی است. برای گردآوری اطلاعات از روش اسنادی (کتابخانه ای) و اینترنت استفاده شده است.

کلیدواژه: جنگ نرم، دموکراسی، دموکراسی غربی، حقوق بشر، آمریکا

^۱ طلبه سطح ۲ حوزه علمیه خواهران

مقدمه

در رویکرد جدید که از آموزه های مطالعات نوین و معاصر امنیتی است، تلاش می شود تامین منافع و مهار تهدید از راه قدرت نرم انجام گردد. در این راستا آموزه های لیبرالیستی در مطالعات امنیتی و روابط بین الملل، از جایگاه خاصی برخوردار است. در واقع این رویکرد، اصل عملکردی خود را بر مبنای تغییرات از راه قدرت نرم، با تغییر باورها، ارزش های بنیادین، هویت فرهنگی و الگوهای رفتاری کشورهای مورد آماج در عرصه های مختلف قرار داده است. با این اقدامات، ایدئولوژی و الگوی موجود سیاسی کشور هدف، ناکارآمد شده و زمینه های فروپاشی آن فراهم می گردد. این رهیافت از سوی موسسه های وابسته به بنیان های لیبرال دموکرات همچون کمیته خطر کنونی، بنیاد اعانه ملی برای دموکراسی، موسسه هوور، و بنیاد دفاع از دموکراسی ها ترویج شده است.^۱

امروزه جنگ نرم موثرترین، کارآمدترین، کم هزینه ترین، خطرناک ترین و پیچیده ترین نوع تهدید علیه ارزش ها و امنیت ملی یک کشور است موثر است چون می تواند با کمترین هزینه با حذف لشکر کشی و از بین بردن مقاومت های فیزیکی به هدف ها رسید و خطرناک است زیرا با بورها و ارزش ها و عواطف و احساسات یکمالت ارتباط دارد نمونه های فراوانی از کاربرد جنگ نرم در تاریخ وجود دارد.^۲

یکی از مهم ترین شگردهای مورد استفاده در جنگ نرم، شگردهای سیاسی است که در این بخش به بررسی شکل های مختلف اعمال آن پرداخته شده است. مبارزه با تروریست، دفاع از دموکراسی، حمایت از معترضان، ایجاد نافرمانی مدنی، استفاده از رهبر کاریزماتیک، مستند اعتراف عبدالمالک ریگی به همکاری با رژیم های غربی، بنیاد سوروس و چگونگی فعالیت آن و نمونه هایی از حمایت سران و رسانه های غربی از معترضان، از مطالب موجود در این قسمت از نرم افزار است.^۳ یکی دیگر از فنون و تکنیک های اعمال قدرت در مرحله ثبوتی جنگ نرم، ادعا و القای احساس تکلیف و مسئولیت در قبال بشریت است. انسان غربی به عنوان سوژه خردمند خودمختار و متمدن که صاحب حقایق مطلقى چون آزادی، دموکراسی و نظام سیاسی و اقتصادی

^۱ عبد الله خانی، رویکردها و طرح های آمریکایی درباره ایران، ص ۳۹

^۲ نائینی، درآمدی بر ماهیت شناسی جنگ نرم، ص ۲-۳

^۳ <https://rahavardnoor.ir/index.php/archive/item/>

برتر است، خود را موظف و مکلف می داند از طریق گسترش و جهان گیر ساختن آنها، دیگران را نیز از این موهبت و نعمت بهره مند سازد.^۱

در این رابطه هیچ کتاب و مقاله ای در دست نیست و مقالاتی که موجود می باشد از جهاتی با موضوع مذکور تفاوت دارد. هدف از مطرح کردن این موضوع آشنایی با رابطه جنگ نرم و دموکراسی غربی و در راس آن شعار حقوق بشر می باشد که به عنوان ابزاری برای تحت سلطه در آوردن کشورهای متخاصم از سوی کشورهای استعماری لحاظ شده است.

۱. جنگ نرم

هرگونه درگیری با مولفه نظامی را جنگ سخت و هر اقدام برای از بین بردن مولفه های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی را می توان جنگ نرم نامید.^۲ مفهوم جنگ نرم از جمله مفاهیم توسعه نیافته در روابط بین الملل و مطالعات امنیتی است که به صورت های مختلف تعریف می شود بعضی براساس مصادیق و ابزارها جنگ نرم را عملیات روانی، جنگ رسانه ای، جنگ فرهنگی، جنگ ایدئولوژیک، جنگ اطلاعات و جنگ سرد تعریف می کنند برخی دیگر جنگ نرم را به کار گیری برای شکل دهی به ارجحیت ها، انتظارات و خواسته های افراد و ملت ها تعریف می کنند.^۳

گروهی هر گونه اقدام غیر خشونت آمیز را برای تغییر ارزش ها، باورها و الگو های رفتاری افراد و ملت ها جنگ نرم می نامند.^۴ البته باید گفت که هیچ کدام از این تعریف ها جامع و مانع نیست. قدرت نرم همان گونه که جوزف نای تعریف می کند عبارت از توانایی جذب و اقناع دیگران برای همدستی و همکاری است. این نوع قدرت بر هنجارها، ارزش ها، انگاره ها، نهاد های سیاسی، اعتبار و اخلاق و فرهنگ متکی است.^۵

در جنگها، تاثیر گذاری بر اذهان نیروها و مردم کشور هدف یکی از مهمترین عناصر پیروزی است؛ موضوعی که با طراحی عملیات روانی مناسب، استفاده از تبلیغات و وسایل ارتباطی-

^۱Harrison, Nicholas (۲۰۰۳): **Postcolonial Criticism**,

^۲ منصوری، جنگ نرم، ص ۳

^۳Nye, Joseph S; "**Soft power and American Foreign policy**", p ۳

^۴ نائینی، درآمدی بر ماهیت شناسی جنگ نرم، ص ۸-۴

^۵ Nye, Joseph S ; **Soft power and American Foreign policy** , p ۱۵۴-۱۵۳

اطلاعاتی تحقق می پذیرد.^۱ جنگ نرم بدنبال از پای درآوردن اندیشه و تفکر جامعه هدف است تا حلقه های فکری و فرهنگی آن را سست کند و با بمباران خبری و تبلیغاتی در نظام سیاسی- اجتماعی حاکم تزلزل و بی ثباتی بوجود آورد. جنگ نرم را می توان نوعی جنگ روانی دانست، یعنی مجموعه اقداماتی که یک گروه، سازمان و کشور برای اثرگذاری و تغییر عقاید و رفتار شهروندان و دولتمردان دانست که در جهت منافع گروه مهاجم بوده و می تواند دارای ماهیت نظامی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی باشد؛ اما با ابزارهایی غیر از ابزارهای نظامی صورت می گیرد. مهم ترین اهداف جنگ نرم را می توان: از بین بردن امید در گروه مقابل، ایجاد بی اعتمادی در شهروندان نسبت به دولتمردان و نیز شکاف و تفرقه در گروه مخاطب دانست.^۲

جنگ نرم همانند هر اقدام خصمانه دیگری یک هدف اساسی را دنبال می کند: "تحمیل اراده بر حریف و یا تسلط همه جانبه بر آن". مهم ترین خواسته در این تسلط، انجام رفتار مطلوب و مورد نظر کشور تهدیدکننده است. به نظر می رسد امروزه بهترین راه اثرگذاری و تسلط بر افکار و دلها باشد. مارک پالمر نویسنده گزارش ایران- آمریکا، صراحتاً با ایده تهاجم نظامی علیه جمهوری اسلامی ایران مخالفت کرده و اعلام نموده ایران به لحاظ وسعت سرزمینی، کمیت جمعیت، کیفیت نیروی انسانی، امکانات نظامی، منابع طبیعی سرشار و موقعیت جغرافیایی ممتاز در منطقه خاورمیانه و نظام بین الملل به قدرتی کم مانند تبدیل شده که دیگر نمی توان با یورش نظامی و جنگ سخت آن را سرنگون کرد. تنها راه مبارزه با نظام جمهوری اسلامی، پیگیری مکانیسم های جنگ نرم و استفاده از تکنیکهای عملیات روانی تبلیغاتی با استفاده از تاکتیک دکترین "مهار"، "نبرد رسانه ای" و "ساماندهی و پشتیبانی از نافرمانی مدنی" است.^۳

یکی از ویژگیهای مهم جنگ نرم، آسیب محور بودن آن است. آسیبهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، میدان مانور جنگ نرم است. دشمنان در جنگ نرم با شناسایی نقاط آسیب جامعه هدف در حوزه های ذکرشده، فعالیت های خود را سامان داده و با خلق آسیبهای جدید، بر دامنه تحرکات خود می افزایند. اغراق نیست که ترویج ارتباطات دختر و پسر، ترویج مدل های جدید لباس و موی سر پسران، تاکید روی عشق ویرانگر و شکستهای عشقی، گسترش

^۱ صالحی امیری، مجموعه مقالات دیپلماسی رسانه ای، ص ۱۷

^۲ Nye, joseph. s. **Soft power: The means to success in World Politics**, p ۱۴

^۳ <http://banoblog.parsiblog.com/Posts>

اعتیاد به مواد مخدر، انتشار تصاویر و فیلم های مبتذل، تضعیف بنیان خانواده، افزایش طلاق، کمک به ترویج پرخاشگری در عرصه اجتماعی، رواج مصرفگرایی و معرفی نمودن آن به عنوان ارزش، تضعیف جایگاه میراث فرهنگی- دینی، حمله به معنویات و اخلاق و هزاران مورد دیگر را از موضوعات مورد علاقه دشمنان برای جنگ نرم، بنامیم. همچنین اشاره به گفته میشل هولباک، اسلام ستیز فرانسوی در مورد مسلمانان، نشان از توجه دشمنان به آسیبهای اجتماعی و موارد به ظاهر جزئی برای پیروزی خود دارند: " برای غلبه بر مسلمانان باید آنها را به فساد کشید، از راه زور نمی توانیم دین را متوقف کنیم. جنگ بر ضد مسلمانان و کشتن آنها فایده ای ندارد باید به جای بمب، دامن های کوتاه بر سر آنان فرو بریزیم.^۱

۱-۱. مولفه های جنگ نرم

متعاقب طرح مفهوم قدرت نرم توسط ژوزف نای، شاهد تولید طیف متنوعی از مفاهیم جدید با وصف نرم مانند امنیت نرم، استراتژی نرم و.... هستیم که جنگ نرم نیز از آن جمله می باشد. به همین دلیل است که نقطه آغازین شناخت تمامی این مفاهیم را شناخت و تحلیل نظریه نای تشکیل می دهد. جنگ نرم، مجموعه تدابیر و اقدامات از پیش اندیشیده فرهنگی، سیاسی و اجتماعی کشورها است که بر نظرات، نگرشها، انگیزش و ارزشهای مخاطبان آماج اعم از حکومت ها، دولت ها، گروه ها و مردم کشورهای خارجی تاثیر می گذارد و در بلندمدت موجب تغییر منش، رفتار و کنش های فردی و اجتماعی آنان می گردد.^۲

به طور کلی اندیشمندان سیاسی منشا و ملاک های مشروعیت را چنین برشمرده اند: اراده عمومی؛ گاه به صورت خواست اکثریت یا همه مردم در روی کار آمدن یک حکومت است و گاه به شکل رضایت مردم یک جامعه از یک حکومت می باشد؛ یکی از محورهای اصلی جنگ نرم را می توان تلاش برای مشروعیت زدایی ساختاری دانست. همانگونه که کشورها از راه قدرت نرم به مشروعیت یابی نائل می گردند، در فرآیند جنگ نرم تلاش می شود تا به جای اقدامات سازمان یافته ساختاری برای براندازی مستقیم، از الگوهایی بهره گرفته شود که علت اصلی اعتراض های اجتماعی و مشروعیت زدایی، به ناکارآمدی ساختار سیاسی نسب داده شود.

^۱ <http://www.jangnarm.com>

^۲ الیاسی، مقدمه ای بر ماهیت و ابعاد تهدید نرم، ص ۲

اهداف خود را بر پایه بررسی بحران های بین المللی اقتصادی و راهبردهای جهانی آمریکا قرار داده است.

گفتنی است موسسه رند، تمرکز ویژه ای بر روی چالش هایی جهانی دارد که در این راستا، گزارش های راهبردی سالانه ای را منتشر می کند که به طور ویژه ای مورد توجه سیاستمداران کاخ سفید است به طوری که حتی برخی از راهبردها و تحلیل های این موسسه، محور سیاست خارجی ایالات متحده قرار می گیرد. موسسه «رند» در تعیین سیاست های داخلی آمریکا هم، نقش قابل توجهی داشته و در زمینه های اقتصادی، نظام آموزشی، اجتماعی، تکنولوژی و فناوری، حمل و نقل و ... فعالیت پژوهی دارد. رند، در زمینه سیاست های دفاعی و نظامی ایالات متحده فعالیت ویژه ای دارد. به طوری که پروژه های راهبردی متمرکزی را در موضوعاتی چون بررسی ساختار نظامی ارتش، بهداشت نظامی، آموزش و نیروی انسانی، تبیین راهبردها و دکترین های جدید دفاعی و نظامی، تکنولوژی فضایی، به روز کردن تسلیحات نظامی، ارتش و سیاست های بین المللی و ... را برای وزارت دفاع (پنتاگون)، شورای امنیت ملی و شورای مرکزی اطلاعات آمریکا به انجام می رساند.

بنا به نقطه نظر رند استفاده از قدرت نظامی برای مقابله با بسیاری تهدیدات متنوع امنیتی در سطح بین المللی، خالی از هزینه، ریسک و مشکلات روزافزون نخواهد بود. هزینه های روبه افزایش، ریسک بیشتر و تردیدهای عمومی نسبت به شروع جنگ باعث افزایش اهمیت قدرت اعمال فشار (P2C) شده است سیاست-گذاران آمریکایی نیازمند آن هستند که گزینه های غیرنظامی پیش روی خود را افزایش دهند. این گزینه ها نیازمند دیپلماسی ماهرانه، کمک های اقتصادی مؤثر و ترویج ایده ها و ایده ال های آمریکایی است؛ با این حال نمی توان تنها با تکیه بر این گزینه ها مانع از تهاجم نیروهای متخاصم شد. گزینه های جایگزین نیروی نظامی باعث افزایش حاشیه عدم استفاده از نیروی نظامی می شود. به بیان کلی، گزینه های جایگزین مؤثر برای جنگ باعث حفظ نقش قدرتمند آمریکا در جهان خواهند شد بالاخص در شرایطی که گزینه جنگ هر روز جذابیت خود را از دست می دهد.^۱

^۱ <https://farsnews.ir/news>

نتیجه گیری

مباحث مربوط به توسعه سیاسی اساساً بعد از جنگ جهانی دوم مطرح شد. در این میان استقلال مستعمرات در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین و ظهور دولت-ملت‌های جدید در جهان سوم باعث شد که این کشورها به دنبال الگوی توسعه مناسب برای بهبود اوضاع اقتصادی و اجتماعی خود برآیند و دموکراسی غربی دقیقاً نوید بخش مسیری بود که این کشورها به دنبال آن بودند چرا که مهم‌ترین مولفه دموکراسی غربی که آزادی و برابری و عدالت بود می‌توانست اوضاع نابسامان چنین کشورهایی را بهبود ببخشد. در چنین شرایطی آمریکا که رهبری جهان سرمایه‌داری بعد از جنگ را به عهده گرفته بود، تلاش کرد با طرح توصیه‌ها و الگوهای لازم، ارتباط این کشورها را با نظام سرمایه‌داری جهانی حفظ کند و مانع وابسته شدن آنها به بلوک شرق و شوروی شود و خود به عنوان سردمدار دموکراسی غربی الگوی مورد نیاز را در اختیار این کشورها قرار دهد. نظریه فوکویاما درباره جهانی شدن دموکراسی لیبرال غربی، تبیین ایدئولوژیک مناسبی برای استمرار نظامی‌گری و پر کردن خلأ رسالت سرمایه‌داری آمریکا و پشتوانه نظام تک‌قطبی است. نهادهایی همانند بنیاد ملی برای دموکراسی و رند را می‌توان از جمله موسساتی قلمداد کرد که در راستای جنگ نرم دموکراسی غربی فعالیت می‌کنند و ظهور انقلاب‌های رنگی در جهان موید موفقیت این نظریه در عمل می‌باشد.

فهرست منابع و مآخذ

الف) کتب فارسی

۱. عبدالله خانی، علی، رویکردها و طرح های آمریکایی درباره ایران، تهران، مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر، ۱۳۸۵
۲. مونکلو، هرفرید، جنگهای مدرن، ترجمه حسن درگاهی، تهران، دانشکده فرماندهی و ستاد، ۱۳۸۴
۳. ماه پیشانیان، مهسا، جنگ نرم در فضای رسانه و سایبر، تهران، موسسه علمی فرهنگی طلوع، ۱۳۸۹
۴. علی بابایی، غلامرضا، فرهنگ علوم سیاسی، جلد ۱، تهران، چاپار، واژه دموکراسی، ۱۳۷۸
۵. رنی، آستین، حکومت: آشنایی با سیاست، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۸
۶. بازارگاد، تاریخ فلسفه سیاسی، جلد ۱، تهران، انتشارات زوار، ۱۳۵۹
۷. ولی زاده، ابوالقاسم، مقایسه مبانی و شاخص های مردم سالاری دینی با لیبرال دموکراسی، کنفرانس ملی آینده پژوهی علوم انسانی و توسعه، شیراز، مهرماه ۱۳۹۴
۸. پوپر، کارل ریموند، جامعه باز و دشمنان آن، ترجمه عزت الله فولادوند، تهران، خوارزمی، ۱۳۷۹
۹. امام خمینی، صحیفه امام، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، جلد ۱۰، ۱۳۷۸

ب) مقالات

۱۰. اخوان کاظمی، بهرام، "امام خمینی و دموکراسی"، کتاب نقد، ش ۲۰-۲۱، ۱۳۸۰
۱۱. نائینی، محمد، "درآمدی بر ماهیت شناسی جنگ نرم"، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۲۸، بهار ۱۳۸۹

۱۲. ایزدی، فؤاد، کاردان، عباس، "جنگ نرم، دموکراسی سازی آمریکایی و نظریه امپریالیسم فرهنگی"، راهبرد فرهنگ شماره ۱۶، سال چهارم زمستان ۱۳۹۰
۱۳. سلیمانی، فاطمه، "تأثیر فرهنگ سیاسی ایرانیان بر فرهنگ راهبردی، در فرهنگ راهبردی جمهوری اسلامی ایران"، گردآوری محمود عسگری، نامه دفاع، سال سوم، شماره ۳ (پیاپی ۲۶)، ۱۳۹۰
۱۴. قربی، سید محمد جواد، "خصلت های جنگ نرم در عصر نوین"، فصلنامه سیاست پژوهی، دوره ۴، شماره ۶، بهار ۱۳۹۶
۱۵. منصوری، عباسعلی، "جنگ نرم، فصلنامه علوم و فنون نظامی"، دوره ۴، شماره ۹، شهریور ۱۳۸۶
۱۶. نائینی، علی محمد، "درآمدی بر ماهیت شناسی جنگ نرم"، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۲۸، بهار ۱۳۸۹
۱۷. صالحی امیری، رضا، "مجموعه مقالات دیپلماسی رسانه ای"، تهران، پژوهشکده تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۱۳۷۸
۱۸. الیاسی، محمدحسین، "تأثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران"، مقدمه ای بر ماهیت و ابعاد تهدید نرم، فصلنامه نگاه، سال دو، شماره ۵، ۱۳۸۷
۱۹. افتخاری، اصغر، غلامعلیان، امیر، طاهری، سلیمان، "تأثیرات جنگ نرم غرب بر مشروعیت سیاسی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هفدهم، شماره ۷۸، مقاله هفتم، زمستان ۱۳۹۸
۲۰. الیاسی و همکاران، "بررسی تهدیدات نرم آمریکا علیه جمهوری اسلامی"، پروژه تحقیقاتی، تهران، معاون فرهنگی اجتماعی بسیج، ۱۳۸۸
۲۱. نائینی، علی محمد، "بررسی تطبیقی سه گانه تهدید سخت، نیمه سخت و نرم"، فصل نامه راهبرد دفاعی، شماره ۳۰، ۱۳۸۹
۲۲. خسروی، صفورا، قنبری سلحشور، محمدرضا، حقوق بشر، ابزار جنگ نرم امریکا، کنفرانس بین المللی نقش مدیریت انقلاب اسلامی در هندسه قدرت نظام جهانی (مدیریت، سیاست، فرهنگ، امنیت، اقتصاد، حسابداری)، ۱۳۹۴

۲۳. نقیب زاده، احمد، "نظری و نقدی بر دموکراسی های غربی"، اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره ۷۱ و ۷۲، ۱۳۷۲

۲۴. امینی، آرمین، "دکترین راهبردی - امنیتی ایالات متحده امریکا پس از ۱۱ سپتامبر"؛ فصلنامه علمی - پژوهشی علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی کرج، زمستان؛ ۱۳۸۵

(ج) منابع لاتین

۲۵. Harrison, Nicholas , Postcolonial Criticism, Cambridge: Polity Press, ۲۰۰۳

۲۶. Gilboa, E, Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy. Israel Affairs, ۲۰۰۶

۲۷. Tyrrell, I, American Exceptionalism in an Age of International History. American Historical Review, ۱۹۹۱

۲۸. Clinton, W. J, State of the Union. From Revolution to Reconstruction: (۱۹۹۴, January ۲۵).
<http://www.let.rug.nl/usa/P/bc۴۲/speeches/sud۹۴wjc.htm>

۲۹. National Security Strategy of Engagement and Enlargement. Washington, DC: The White House, ۱۹۹۵

۳۰. Cox, M.; G. J. Ikenberry & T. Inoguchi, American Democracy Promotion: Impulses, Strategies, and Impacts. Oxford: Oxford University Press, ۲۰۰۰

۳۱. Nye, Joseph S. Soft power: The means to success in World Politics. Public Affairs. ۱st Edition. ۲۰۰۴

۳۲. Nye, Joseph S, "Soft power", Foreign Policy, , Fall, ۱۹۹۰

۳۳. Nye, Joseph S, "Soft power and American Foreign policy", Political Science Quarterly, ۲۰۰۴

(د) منابع اینترنتی

۳۴. <https://rahavardnoor.ir/index.php/archive/item/>

۳۵. <https://www.khabaronline.ir/news/۱۹۱۷۵۴۶>

۳۶. <https://farsnews.ir/news>

۳۷. <http://banoblog.parsiblog.com/Posts>

۳۸. <http://www.jangnarm.com>